

*A Lakihegy Rádióban elhangzott riport szerkesztett változata
Mayer Nóra beszélgetése Hoffman Pál polgármesterrel*

A Szabadság Napja június 16. Érdekes a dátum, mert a tárgyalások megkezdésekor a szovjet csapatok távozására a június 30-át jelölték meg. Silov tábornok azonban június 16-án már elhagyta Záhonyt Magyarországot. Tökölről június 4-5-én szálltak, repültek el az orosz gépek, történt meg az átadás-átvétel.

Mielőtt azonban a június 16-át méltatjuk, érdemes egy kicsit messzebbre kezdeni, feltenni a kérdést, mégpedig azt, hogy hogyan kerültek Magyarországra a megszálló szovjet-orosz csapatok.

A szovjet hadsereg 1944. november 22-én érte el a tököli határt. Három hétig tartott a német és magyar katonák közötti közelharc. Többször cserélt a település „gazdát”, és rendkívül drámai események zajlottak le a harcok során.

Erőszak, zabrálás, nők megerőszkolása kísért a megérkezésüket.

Az orosz csapatok érkezésének a hírére, hallva azokat az erőszakos cselekményeket, amelyeket a háború alatt elkövettek, Viola Lajos gyógyszerész megmérgezte az egész családját, két gyermekét, feleségét és önmagát is. Felsorolhatatlan a sok szenvedés, amit a tököliek ebben az időben átéltek. A Kudó család emléke, hogy egy pincében, ahol egy orosz is katona aludt, eldől a puská, a 16 éves Kudó Gergely vissza akarta állítani a falhoz, de az orosz katona felébredt, s a fegyvert a gyermeknél látva, kivitte őt az udvarra. Agyon akarta lőni. Az apja Kudó Márk ezt nem engedte, ezért mindkettőjüket kivitte a gátra, s brutálisan kivégezte őket.

A háború befejezésével valamennyire konszolidálódott a helyzet. Együttélés alakult ki. Igényt tartottak arra a repülőtérré, amelyet még a németek kezdtek el építeni Tököl határában. Az '50-es években földeket vettek el úgy, hogy vagy az általuk, vagy a magyar kommunista kormányok által meghatározott árakon fizették ki. Munkaszolgálatosokat rendelték oda, magyar fiatalokat, akik megépítették azokat az épületeket, amelyekben a szovjet tisztok családjai, altisztek, sorkatonák laktak. Az 50-es évek közepétől egészen '89-ig rendezett volt a falu és az orosz lak-

gerinkint kancine mindentől. Az sem használt ha, valaki tustól v-
létet perelne. Az ingoványokat is elvették, szabókat, csőrnyákat le-
vettek és azok már kábeltek is mit a szűkebbé váltó bűnösnek bor-
tot nagy pénzért eladták és azok az ügyekkel újra elvették.

Márkhoz most jötték a postamesterrel. Meg a front be-
jövetelek felől panaszkodott a postamesternek is hogy éni ha az oroszok be-
jövését és megölés. A család a bunker helyett a pincébe ment le a
jutnak harcolt ott. Oda vitték le az agyament is. (Mikor az oroszok
az udvarra jöttek (Márk mint kényeztető fogott a pincéből is fogva-
ra, őket. A pincé nagy udvar, hosszú ha totálit 5 és 4 kétsz. az
egyes ember, bűnös) valaki kint is üldözött. Márk most hozott
és megvárta őket. Bementek a házba és megvették Matild szöve-
gését és most meg nem szálltak. Német ellenőrségét vették a nagy
pincébe és a házban is benn volt. Egyre lengett a pince

hergelj a nagyanyja mel-
lett fekiolt és egyszer fölkelte hogy kimenjen s körbe kerével körjárj az
előbbi orosz fegyverekhez. Er ott földühödve rátámadt s kezdte föl-
hívni a pincéből. A fin szinte pécéhezelt és annyit hirta segítségül
az orosz tákiabált hogy 10 porc mulva véged lesz. Kivir kitérőbeesett
dulakodás kezdődött. A földühölt orosz tépte ki a hergelt annyira kör-
böl, annyira ráfeküdt és nem engedte elinni. „... como ne darte
me” annyira ne hagyj elinni nemánkodok szegény. A dulakodásban
örszertépte az orosz azt annyira börtömbátját és végül is kitépte kezéből
A lármára megjelent a pinceajtóban Márk. Látsa hogy az orosz
vonszolja föl hergelt, és egy másikat is jön és mind a ketőjüket
körrefogják. Quisquióul odasíol neyének; Püőse me ná-
vidit” Föbbet nem láttr.

varasolja fél hézagtól, is egy másod is jónak mind a kellogok
közrefogtak. Amikor el odasírt megének; Rőse me nács
vidék. Többet nem látok.

A jelenlétből sem mit megmarhat.
De medten nőtök volt a jelenlét. Kijel volt a felcsem jobban
nállis meg az emberet. Jelen volt az idők jóték.

Részlet a Kudó család történetéből

tanya, a repülőtéri bázis együttműködése. Csak a tiszteknek volt szabad mozgásuk a faluban, de azért kiszökő kiskatonákról is tudtunk, akik bálókban randalíroztak.

Fő utcai családi történet, hogy egy részeg katona összetörte a tévét, megrongálta a lakást, halálra ijesztette az ott élőket, aztán a szomszédok lapáttal állították meg. A szovjet járőr kijött elvitték és ilyenkor nagyon keményen büntettek. Nem kegyelmeztek azoknak, akik rendbontókká váltak.

A tököli nemzeti ünnepeken részt vettek a repülőtér parancsnokai. Időnként a művészeti együttesek is fölléptek. A bent dolgozók és az orosz katonák, családok közt még barátságok is szövődtek. Tudunk családokról, akik a kivonulás után is fenntartották a kapcsolatot, leveleztek egymással.

Különleges helyzetűek volt, mert akik bent dolgoztak, komoly előnyökkel rendelkeztek. A faluban nem lehetett kapni szalámit, narancsot, banánt, de mindez a szovjet tisztek rendelkezésére állt, s az ott dolgozó tököliek is hozhattak belőlük.

Gyerekkori emlék az orosz katonák jelenléte az utcán, és hogy fekete kenyeret ettek. Gyerekként kiabáltunk nekik oroszul, hogy „pasli da moj”, „menjetez haza”! Megfelelő távolságról voltunk persze bátrak. Nagyon gyorsan kellett elfutni, nehogy elkapjanak minket.

Drámaiak az 1956-os év történései. Árvíz, földrengés, forradalom. Tökölön két szálon futottak az események. A Nagy Imre kormány honvédelmi minisztere Maléter Pál Tökölre érkezett november 3-án tárgyalni. Azt, hogy Maléter Pál Honvédelmi miniszterrel és küldöttségével mi történt igazából, csak évekkel később tudta meg a magyar közvélemény. A tárgyalások során Szerov tábornok fegyvert fogott rá és a törbe csalt magyar küldöttséget elfogták. A történelmi hűséghez tartozik, hogy nem csak az orosz KGB-sek vettek részt Maléterék elfogásában, hanem a Magyar Állami Hatóságok, tehát az ÁVH emberei is részesei voltak az akciónak. Ismereteink szerint november 2-án itt volt már a tököli reptéren Apró Antal is.

Maléter Pált 1958-ban kivégezték.

Az oroszok nem kivonultak Magyarországról, hanem újabb csapatokat hoztak az országba. Így két katonai csoport volt Tökölön. Akik később érkeztek, tévedésben voltak, megőrültek a Dunának, mert azt hitték, hogy a Szezi-csatornánál vannak. Voltak olyanok is, akik az '56-os eseményeknél a magyar

forradalom mellé álltak és a budapesti események során haltak meg. Méltatlanul temették el őket a kerítés mellé. Ezeket a sírokat 1990. után exhumáltuk, s a tököli temetőben helyeztük el őket. A helyi forradalmi események vezetői lecsillapították a hőzöngőket, korrekt kapcsolatot alakítottak ki a repülőtér parancsnokával, Fomin ezredessel. Ez mentette meg dr. Marlyn János, Gergics József, Gergics Flórián, Gergics Antal és Cseperkáló István, Kudó Simon, s a többiek életét. A börtönt illetve a külföldre kényszerülést így sem kerülhették el.

1985-ig fenyegetettségben, de működött az egymás mellett élés. Ekkor már lehetett valamit érezni a változásokból. Reagan amerikai elnök fegyverkezési versenybe kényszerítette a szovjet politikai vezetést, amibe belerokkantak. Megértették, jobban járnak, ha belemennek egy leszerelési programba, s a fegyverkezés helyett a saját problémáikat próbálják megoldani.

Gorbacsov fel akarta emelni saját országát. Megszüntetni a gazdasági elmaradottságot, erősíteni a betegségek elleni küzdelmet. A változás ekkor már a magyar belpolitikában is érezhető volt. Az emberek nyíltabban mertek beszélni a repülőtéri zaj problémákról, ugyanis nem lehetett nyitott ablaknál rádiót hallgatni, TV-t nézni. A leszálló pálya vonalában még a házak teteje is veszélyben volt. Elég bátor tetteknek tűnt, hogy Vona Ferenc ráckevei állatorvos országgyűlési képviselő interpellálni mert ezzel kapcsolatban a Parlamentben.

A szovjet csapatok kivonulásának az igénye ekkor halvány gondolatként megjelent, igaz ez már az '56-os forradalomban is megfogalmazódott elvárás volt.

1988 tűnik a változás évének. A szovjet vezetés számára ekkor vált nyilvánvalóvá, hogy a gazdaságuk konszolidálására, a lakosság életkörülményeinek javítására

már nincs más esély, csak az, ha csökkentik a katonai kiadásokat. A közép-európai térség jövőjéről nagyon halvány elképzeléseik voltak. A teljes kivonulás gondolata ekkor még nem merült fel. 1989-ben Nagy Imre újra temetésén a fiatal Orbán Viktor fogalmazta meg a kivonulásra vonatkozó felszólítást.

A kemény beszéd meglepte a pártállami szervezőket. Adataink szerint akkor 100 ezer főny tiszt katonára, kiegészítő személyzet, s családok voltak Magyarországon. Tökölön is közel 10 ezer emberről tudunk. A Pestvidéki Gépgyárban dolgozók repülőgépeket, helikoptereket javítottak. Barátságosan, normálisan működtek együtt az oroszokkal. Ugyanekkor viszont évekre börtönbüntetésre ítélték B.J.-t, kémkedés vádjával, mert fényképezni mert a repülőtér mellett s követte, rögzítette a repülőgépek mozgását.

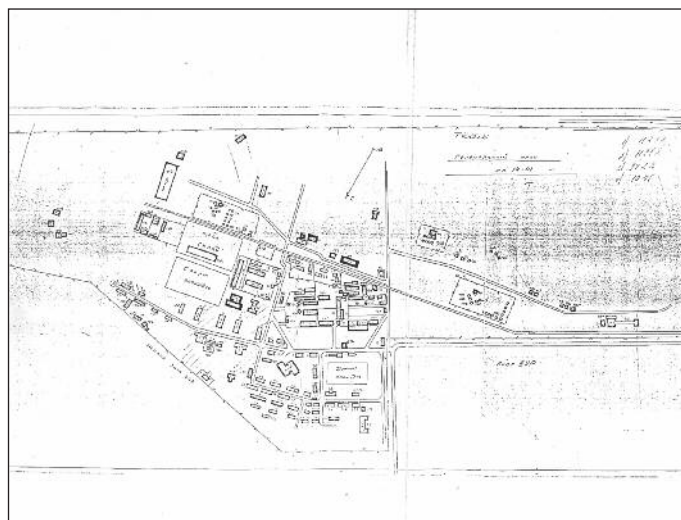
'90. márciusában megtörtént a magyar és szovjet fél közötti megegyezés, amiben '91 június 30.-ra tervezték a kivonulást.

1990. februárjában lettem Tököl tanácselnöke, szeptemberben polgármestere. Akkor már folytak a tárgyalások a szovjetek, ahogy mi akkor mondtuk, az "oroszok" távozásáról. Orbán Viktor a szívünkben beszélt a Nagy Imre temetésén, fantasztikus érzés volt, hogy a kivonulás utáni elszámolás szervezésére létrejött Tárcaközi Bizottság ülésén Tököl vezetőjeként részt vehettem.

A Tárcaközi Bizottságot Annus Antal altábornagy vezette, aki sajnos később egy helikopter baleset áldozata lett. Rendkívül érdekes volt ez a bizottsági munka, mert a tököli reptér, mint objektum, nem

létezett! A térképen fehér folt volt. Nagy segítséget jelentett az, hogy vittem egy rajzot, egy térképet a területről. Ezen fel voltak tüntetve az épületek orosz felirattal. Nagyon értékes iratnak tartom, ráadásul története is van. Három mázsa samott port kellett szerezni egy szovjet adminisztrátor nőnek, aki a Dragovics (Tyúk) Bandi ismerőse volt. Gondolom hazakerülve, cserépkályha építésnél tudott vele üzletelni. Ebben az időben az oroszok már mindenből üzletet csináltak, amit lehetett eladtak, amit meg nem lehetett, azt tönkre tették.

Nagyon nagy élmény volt az első bejárás a laktanyában. A Képviselő-testületi bejárás során, szinte szaladtunk épületről épületre, átélve azt a hihetetlen érzést, hogy az orosz laktanya belső területén va-

gyunk. Ezt megelőzte egy járási látogatás, amikor még itt voltak az oroszok, s a magyar tisztekkel folytak a kivonulással, kártérítéssel kapcsolatos tárgyalások. Érthetetlen és felháborító volt, ahogy a magyar, s ezt idézőjelben mondom, hogy „magyar” katonatisztek tolmács nélkül beszéltek az oroszokkal előttünk magyarok előtt, hogy ne értsük miről beszélnek.

Nehezíteni akarták az Antall-kormány dolgát. A segítőm, akit magammal vittem, Dragovics András jól beszélt oroszul és bent is dolgozott. Mindent értett, amit persze nem jeleztünk, így aztán részletesen, pontosan tájékozottak voltunk. Már '90-től folyamatosan hagyták el az orosz csapatok Magyarországot, először csak 10 ezer katonát vontak ki, aztán ahogy a tárgyalások folytak csökkentették a magyarországi létszámot.

Tököl, 1991. július 23. A szovjet csapatok kivonulása után a kormány tagjai és Antall József miniszterelnök (szemben b5, szürke öltönyben) a környezeti károkat szemlélítették meg a tököli repülőtéren (MTI-fotó: Rózsashegyi Tibor)

Rendkívül érdekes történet a magyar és a szovjet fél megállapodása. Büszke vagyok rá, hogy a tárgyalások végén Annus Antal altábornagy megköszönte munkámat. Ez a bizottsági munka az objektumok felmérését, megfelelő átvételét a szovjet és magyar igények egyeztetését volt hivatott megoldani. A szovjetek országosan 64 milliárd forintos igényt jelentettek be. Ennyi pénzt vártak Magyarországtól azokért a létesítményekért, meg fejlesztésekért, amelyeket ők Magyarországon végrehajtottak. Magyarország hasonló nagyságrendű 60 milliárd forintos kártérítési igényt fogalmazott meg azoknak a károknak az ellentételezéseként, amelyeket itt tartózkodásuk alatt okoztak.

A magyar kormány nullszaldós megállapodásra törekedett. 176 objektumról tárgyaltak, több száz helyen voltak oroszok. Ahol magyar laktanya volt, mellettük orosz laktanya is volt. Hálózatszerűen lefedték az országot, hogy ha valami történik Magyarországon, a magyar katonaság moccanni sem tudjon. A tököli kárt a Tárcaközi Bizottság a mi segítségünkkel 74 milliárdra becsülte fel. Ez az oroszok szerint csupán 300 millió forint volt. Itt is segítség volt, Dragovics Bandi, aki pontosan tudta, hogy hol, milyen tartályok voltak, hogyan lyukasztották ki és eresztették a talajba a kerozint.

Azt is tudta, hogy hova ástak el hulladékot, vagy veszélyes anyagokat. Láttuk az épületeket, láttuk mit mire használtak, és az állagukról is tudtunk információt adni. A legnagyobb kárigényt 74 milliárd Ft kárigényt Tökölön állapították meg. A null szaldós megállapodásban ennek komoly szerepe volt.

Kezdetben igen messze voltak egymástól az álláspontok mert az első tárgyaló Burlakov parancsnok lehetetlen igényeket fogalmazott meg. Nagyon nehezen alakultak vele a tárgyalások. Változott a helyzet, amikor Silov tábornokot jelölték ki a tárgyalások folytatására. 1991. június 4-5.-én vette át a Magyar Honvédség a szovjetektől az általuk használt épületeket, objektumokat. Ezt követően hagyták el Tököl a megszálló szovjet katonák.

Döbbenetes végig gondolni és fontos emlékeztetni arra, hogy mi maradt utánuk, amikor elmentek.

Hatalmas környezeti károkat okoztak. 2000 köbméter gyakorlatilag 2 millió liter kerozinnal szennyezték a talajt. Eltemettek lőszeret, veszélyes hulladékot. A lakásokban szétverték a víz- és szennyvízvezetéseket, letépték a tapétát. Igyekeztek lehetetlenné tenni a használatot. Arra törekedtek, hogy minél nagyobb költséggel lehessen helyreállítani a repülőtéri területeket és használhatóvá tenni az épületeket. Jellemző az akkori körülményekre, hogy belekiesedtek a szomszéd települések vezetői. Az oroszok által kórháznak használt épületet Szigetszentmiklós igényelte. A P.G. épületek szigethalmi postafiókkal rendelkeztek, tehát ők abban reménykedtek, szigethalmi igazgatás alá kerülhet a gyár, s a területe. A Tárcaközi bizottság ülésén jeleztem, hogy ezek mind Tököl közigazgatási területén helyezkednek el. Így aztán én tárgyaltam, s mi fogalmazhattuk meg a tököli igényeket. A kórház, a repülőtér területe, minden épület s a Pestvidéki Gépgyár is Tököl közigazgatása alá került.

1991-ben az Antall József által vezetett kormány látogatást tett Tökölön. Azt tudták megállapítani, hogy a kifutópálya az jó, de az is látszott, hogy a kár jelentős, 74 milliárd Ft Tökölön keletkezett. Ez meghatározta a feladatokat, mert 2 millió liter kerozin vándorolt a talajban, keveredett a talajvízzel s a Dunai vízbázisok felé húzódtott.

A Tárcaközi bizottság ülésén civilekkel ültem, s közösségi célokra térítés mentesen kértünk épületeket. Óvodára, iskolára, postára, inkubátorházra, szociális intézményre számítottunk, olyan épületeket akartunk átvenni, ahol ezt a tevékenységet tudjuk létrehozni. Akkor még a lakások átvételéről nem volt szó. Azokat a kormány is értékesíteni akarta.

Korábban ismertem meg Kozma Imre atyát, a Máltai Szeretetszolgálat vezetőjét és Csilla von Boselager asszonyt. Kettőjüknek nagy szerepe volt a magyarországi szervezet elindításában. Amikor a tököli igényeket megfogalmaztuk, egy épületre voltak közös terveink, de aztán végül is ez az épület értékesítésre került, és a tököli Máltai Szeretetszolgálat mostani épületét sikerült abból az összegből megvásárolni.

Amikor a szovjet repülőgépek 1991. áprilisában elhagyták a repülőteret, mi már megfogalmaztuk azokat a közösségi igényeket, amelyekre térítésmentesen kértük az épületeket. Később már a lakások átvételében is gondolkodtunk. Amikor jeleztem, hogy a Magyar Máltai Szeretetszolgálatnak is kérünk épületet, a mellettem lévő két civil összehajolt. Azt mondja az egyik a másiknak, „Te, kell ide nekünk ez a nyugati szervezet?” Kiderült, hogy korábban katonatisztek voltak s féltek a változástól.

Nagy öröm volt, amikor megindult az ideiglenesen Magyarországon tartózkodó szovjet katonák kivonulása. Abban az időben föl is kapta a média, hogy elég érdekesen élték meg ezt az ideiglenességet, lehetett olvasni, hogy '85 után Veszprémben szovjet katonatisztek örök lakásokat vásároltak.

kutak, amelyek a fővárosi vizet is biztosítják. Veszélyhelyzeti készség volt a kutak közelsége miatt. Érdekes volt a lehatárolása a területeknek.

Volt, ami a repülőtérhez tartozóan megmaradt államtulajdonban, s volt, ami a városhoz került. A főbejáratot lekerítették. A mostani Duna utca kialakítását külön kértem Für Lajos miniszter úrtól. A honvédség alakította ki, hogy a lakótelepnek legyen önálló közlekedési lehetősége. Így sem ideális a helyzet, mert a körbejárhatóság nehezen valósul meg.

A kerozin kinyerése a talajból hosszadalmas folyamat volt. A magyar kormány dán segítséget kapott, évente 10 millió koronát ígértek, és ezt 5 évig dán és magyar cégek használták fel.

Menet közben az is kiderült, hogy Magyarorszá-

Kedves emlék a repülőtéri kanyarban kerítésre festett szöveg. Akkor már valaki nagyon bátor volt RUSZKIK HAZA! és mellette ÉDES ANNA SZERETLEK.

A tököli repülőtér volt a legszennyezettebb Magyarországon. Még 17 kiemelt helyszín volt, amelyet átvettünk és helyre kellett állítani. Az, hogy a környezet, s a talajvíz szennyezett, azt jelentette, hogy az emberek is veszélyben voltak. Budapest vízellátása is veszélyben volt, hiszen itt vannak azok a

gon a szovjetek, a magyarok tudta nélkül, atom töltetű rakétákat tároltak. Tökölön atomtöltet nem volt, „csak” tárolásra alkalmas hely.

1990. június 13-án született az a kormányrendelet, amiben a térítésmentesen átadott ingatlanokról döntöttek. Amint említettem Tökölön inkubátorház, posta, a Máltai Szeretetszolgálat, iskola, óvoda, kollégium, szociális otthon voltak azok a célok, melyekre térítés mentesen épületeket igényeltünk. Ezeket a döntéssel meg is kaptuk.

Kormányrendelet a szovjet laktanyákról

Hoffman Pál polgármester 1991 június 13-án az alábbi levelet kapta a Belügyminisztérium miniszteri biztosától:

Tisztelt Polgármester Úr!

A szovjet csapatkivonás befejeztével szeretnénk őszinte megbecsülésünket és köszönetünket kifejezni mindazért a fáradtságos, de eredményes munkáért, amit együtt, egymást segítve elvégezhattünk. Reméljük, hogy a csapatkivonás kapcsán tapasztalt jószándék, hozzáértés és kompromisszum-készség későbbi más közös munkánkban is gyümölcsözni fog.

Tisztelettel:

Fürcht Klára sk. Dr. Kolláth György sk.

A kormány 1032/1991/VII.9/ határozata a szovjet csapatkivonás kapcsán megüresedett ingatlanok hasznosításáról:

1. A Kormány a Tárcaközi Bizottságnak a szovjet csapatok által kiürített, magyar pénzeszközökből létesített építmények térítésmentes átadására vonatkozó javaslatát tudomásul ve-

2. A térítésmentesen átadott ingatlanok esetében meg kell téríteni a Kincstári Vagyongazdálkodási Szervezet átadásig felmerült költségeit /átmeneti őrzés, állagmegóvás/.

3. Ez a határozat a kihirdetése napján lép hatályba.

Az 1032/1991/VII.9/ számú kormányhatározat melléklete

17. Tököl

A laktanya és a lakótelepen lévő 5. jelű parancsnoki épület a biztonsági szféra feladatainak ellátása céljára a Honvédelmi Minisztérium részére kerül átadásra.

A lakótelepi épületek közül öt lakóépület - összesen nyolc van lakás - az önkormányzaté. Az 1-2. jelű épület iskola, 4. óvoda és kollégium, a 22. szociális otthon, a 24-25. jelű inkubátorház, a 39. posta céljára az önkormányzat részére kerül átadásra.

A 39. jelű épületet a Máltai Szeretetszolgálat kapja.

A szovjetek távozása után a repülőtérre nyílt nap volt, amelyen euforikus volt az öröm. A magyar katonaság elzárta azokat a területeket, amelyek veszélyesek lehettek volna. A sétarepülés, sárkányrepülés, a repülőgépek megtekintése 6-7000 embernek lehetetlen élményt adott. Magyar emberek, tököliek, környékbeli lakosok megismerhették a félelmetes helyszínt, ahol az oroszok éltek. Már lebontottuk a tököli oldalon a kerítéseket, hogy a büntetőtábor jelleget megszüntessük. Hittük, hogy ha rendbehozzuk az épületeket, a bázis sikeresen bekerül Tököl vérkeringésébe. A sok zöld területtel hangulatos lakótelep jött létre. Az is látszott az öröm mellett, hogy rengeteg lesz majd a munka.

Minden magyar ember azt gondolta, ideje volt, hogy elmentek, mert szinte minden család lelkében nyomot hagytak. A kommunisták azért tudtak hatalmon lenni, mert a megszálló szovjet hadsereg itt maradt a háború után. A sors fintora, hogy most Oroszország néha szimpatikusabb, mint a jelen nyugati újkommunistái.

Igazuk van azoknak, akik úgy gondolják, hogy nincs eléggé megbecsülve a Szabadság Napja.

Június 16-a szürke nap, ideje lenne fölragyogtatni. Tökölön is törekednünk kell rá, hogy öröm ünneppé legyen. Ráadásul köthető a várossá válás megünnepléséhez. 20 éve ebben az időszakban kaptuk a hírt, hogy a magyar kormány Tököl városá nyilvánította.

Eltelt 30 év, akik akkor születtek, mára felnőttek, családjuk van. Már szabad emberként hoznak felelős döntéseket, választanak. Az elmúlt 30 év a szüleinknek, s a mi generációnk harminc éve volt, a következő harminc év a gyerekeink, az unokáink felelőssége.

1991. tavaszán a tököli reptérről 2 századnyi, 30 korszerű vadászgép szállt fel. Még utoljára megremegtek a tököli, szigethalmi ablakok.

Nagyon vártuk, évtizedekig várta az egész ország, Tököl is ezt a napot.

Ma szabadon élünk, s jó érezni, hogy jobb, szebb az életünk nélkülük!

Fotók: Malaczko István

Mit takar a föld Tökölön?

A miniszterelnök megerősítette: objektív kárfelméréshez ragaszkodnak – Gyors intézkedésre lenne szükség

(Folytatás az 1. oldalról)

meg tegnap a kormány tagjai a tököli volt szovjet repülőbázis bejárásakor.

Mint már megírtuk: a magyar szakemberek a szovjet csapatok kivonulása során 171 katonai objektumon, mintegy 46 ezer hektár területen mérték fel a több mint 60 milliárd forintot kitevő környezeti károkat. A szovjetek mindössze 1,98 milliárd forintnyi károkozást akartak elismerni. A tárgyalások júliusban eredménytelenül zárultak, és a tervek szerint augusztusban folytatódhatnak.

Az egyik legnagyobb mértékű szennyezés a tököli: a veszteség meghaladja a 7,4 milliárd forintot. (A szovjet fél szerint azonban csupán 300 millió forint a kár.) A 292 hektáros repülőtéren a 3 ezer köbméter szabadon mozgó kerozin mellett 73 ezer köbméter — jelentős részben veszélyes — hulladékot hagytak maguk után, részben a talajba döngölve, a katonák. A vizsgálatok szerint mintegy 700 ezer köbméternyi a szénhidrogénnal szennyezett terület. A mérgező anyagok az üzemanyagtöltőkből, -tartályokból jutottak a földbe. Az autójavitóból a mosóvíz gyakorta egyenesen a Dunába folyt. A távozás előtt tartott a nagy üzletelés: különféle üzemanyagtartályokat

75-150 forintos árban adták el a környékelieknek. Rossz belegondolni, hogy ezek a vén tartályok a magyar háztartásokban tüzelőolaj vagy egyéb üzemanyag tárolására szolgálhatnak.

A látogatókat lehangoló képek fogadták: lógó mennyezetű, kivert ablakú belsőhangárak, melyek már semmire sem hasznosíthatók. Akárcsak a földbevéjt bunkerok. Azoknak a tartályoknak a falán, amelyeket már nem sikerült kiemelni a távozónak, lyukak éktelenkednek, s arról árulkodnak: az utolsó pillanatban még kieresztették a maradék kerozint. A legszennyezettebb részen — ahol az első mérések alapján a talaj kerozintartalma a 3 méteres mélységet is meghaladta — „bemutató vizsgálatot” tartottak a szakemberek. Meghökkenhetett a kormányfő is, a pénzügyminiszter is: az üzemanyagréteg mintegy méteres vastagságú, ami azt jelenti, hogy az elmúlt időszakban a szennyezés tovább terjedt.

Az egykori sportpályán és a játszótéren szeméthalmazok. A tisztí „otthonokba” bepillantván ismét csak megriadhatott az ember: a kijeves típusú épületeket szintén nem lehet hasznosítani. A hajdani sertésztételek, hivatalosan kisegítő gazdaság — mely a Dunától egy-kétszáz méternyire „működött” — bő-

dét sem. Romok és törmelékek mindenütt: az elbontandó épületmaradványok mennyisége 7 ezer köbméterre rúg.

Befejezésül pedig az orrfacsaró büzt árasztó szemételep: paplanok, alkatrészek, piros műbőrfolelek amott, könyvek halmaza emitt. Csontok, gázálcok, háztartási eszközök... Mindez szemmel látható. De mit takarhat még a föld?

A miniszterelnök itt nyilatkozott. Elmondta többek között: az objektív kárfelmérésekhez ragaszkodunk. A szovjet és a magyar kormányzatnak korrekt módon kell elszámolnia, a veszteségeket nem lehet pusztán „hasraütéssel” megállapítani. A magyar fél nem kíván szovjetellenes magatartást tanúsítani, sokkal inkább új fejezetet nyitni a két ország — különösképpen kereskedelmi — kapcsolataiban. Az új fejezethez viszont le kell zárni egy korszakot.

Am mindenekeelőtt szükség lenne a gyors intézkedésre. A szakemberek már dolgoznak a terveken, meghirdetnék a pályázatokat, de pénz híján nem tehetik. Így a szennyezések lokalizálásához sem láthatnak hozzá, jóllehet a tököli repülőtéren kívül még 18 egykori szovjet katonai bázis állapota követelné meg az azonnali beavatkozást.

K. K.

Tököli „tanulmányi kiránduláson” a kormány

Veszélyben Budapest vízellátása

Akármilyen nagy a probléma, a szovjet csapatok okozta károk felszámolására a költségvetésnek nincs pénz — vélekedett Kupa Mihály pénzügyminiszter a kormány Tökölön tett látogatásakor (További információk a 3. oldalon.)

FOTO: MÖLLER JUDIT

Tököli „tanulmányi kiránduláson” a kormány

Jobb valamit egyszer látni, mint százszor hallani — idézte a közmondást az egyik kormánytag a tegnapi, Tökölön tett látogatás kapcsán. A kabinet Antall József miniszterelnök vezetésével megjelent képviselői most ugyanis maguk győződhetek meg mindarról a megdöbbentő ökológiai kárról, amit a szovjet katonai jelenlét okozott.

A mintegy kétórásra tervezett program célja is talán éppen az lehetett, hogy a környezetvédelmi kérdések iránt kevésbé fogékony tárcák vezetőit meggyőzzék: a pusztítás nyomainak felszámolása milliárdokat emészt fel, s feltehetően évtizedekre szóló programot jelent.

Tököl mindössze egy a 171 objektum közül, de a hatvanmilliárdnál is többre becsült károk jó része, mintegy 7,4 milliárd, itt keletkezett. A kifutópálya ugyan jó állapotban van, s kisebb átalakítás után akár

óriásgépek fogadására is alkalmassá tehető, ám a környezet annál lehangoltságosabb látványt nyújt. Mindenütt a pusztítás nyomai; a hétszáznál több lakás csupán töredéke tűnik használhatónak, a repüléssirányítás épülete szétdúlva, a költözést kísérő szemét még mindig a földön hever. Ám az igazi gondot a 220 ezer négyzetméternyi területet szennyező kerozin jelenti. A repülőgépek hajtóanyagául szolgáló finomított petroleum legalább ezer köbméternyi földet itatott át, s jelenléte még három méter mélységben is kimutatható. A kabinet tagjainak mutatott „vízminta” jól szemléltette a helyzetet: a kémcsőbe felül szinte tiszta kerozin, alul pedig valami zavaros folyadék volt...

A szakértők szerint a szennyeződés a talajban fokozatosan vándorol, s évente mintegy ötven-száz métert tesz meg a Duna felé, veszélyeztetve a Budapest vízellátásában jelen-

tős szerepet betöltő halásztelki kutakat. A kerozin néhol már csak egy kilométerre van a kutaktól. S ez a talaj úgy mond „magától” nem is gyógyul, a mentesítés pedig milliárdokba kerülhet, de még a szennyezés lokalizálása is hetvenmillióst tételez.

Kupa Mihály szerint viszont erre ma nem jut pénz, mire Keresztes K. Sándor, a környezetvédelmi tárca gazdája némi malíciával jegyezte meg: csodálkozik, ha a pénzügyminiszter másként válaszol. Igaz, Kupa arra lehetőséget lát, hogy a volt szovjet létesítmények eladásából befolyó pénzt a legsürgetőbb intézkedések megtételére fordítsák. A környezeti károk felszámolására egyébként már külföldi cégek is jelentkeztek.

Antall József kijelentette: a magyar és a szovjet kormánynak el kell tudnia számolni saját országa közvéleménye előtt. Mindkét félnek fontos tehát, hogy korrekt felméré-

sek alapján tárgyaljanak. A miniszterelnök reményét fejezte ki, hogy korrekt megegyezés születne.

Kolláth György, a Belügyminisztérium miniszteri biztosa szerint késlekedésre nincs mód, a kormánynak — a tárgyalások eredményétől függetlenül — cselekednie kell. S amiként a károk felmérésére sikerült néhány tízmilliót rendelkezésre bocsátani, legalább az ökológiai katasztrófa helyzet felszámolásához, illetve a károk lokalizálásához szükséges összeget elő kell teremteni. Igaz, csupán ez a környezetvédelmi tárca korábbi becslése szerint kétmilliárdba kerülne, ezzel azonban nem szabad takarékoskodni. Annyira ugyanis nem vagyunk gazdagok, hogy a pusztulás nyomait őrző történelmi panoptikumá válják 171 létesítmény...

• L. K.

Dánokkal a kerozin ellen

Tököli „varázskút” — nem a békakirály műve

Kekesy Károly felvétele

A vízbázis felé kúszik a kerozin

A szovjet csapatok kivonulása után feltárt környezetszennyezések közül talán a tököli ilyesztette meg leginkább a közvéleményt, amikor ismertté vált, hogy a talajba beszivárgott kerozin elérheti a fővárosi vízbázist is. Bár a szakemberek véleménye szerint ez a katasztrófa a Duna víz-állásától függően csak 4-10 év múlva következne be, a veszély elhárításának elodázása méginkább megdrágítaná a kárelhárítás amúgy sem csekély költségeit.

Megnyugtató lehet, hogy a Földmérő és Talajvizsgáló Vállalat, valamint a Közép-Duna-völgyi Környez-

zetvédelmi Felügyelőség munkatársai a tököli környezetszennyezés felszámolására már készítettek egy intézkedési tervet, amelyet az érintett minisztériumok szakembereiből álló ad hoc bizottság - vezetője a Környezetvédelmi és Vízgazdálkodási Minisztérium helyettes államtitkára, Szabó Gábor - megvizsgált, s augusztus 17-én elfogadott. A napokban pedig az FTV szakemberei a tököli repülőtéren már a tényleges munkálatokat is megkezdtek.

A koordináló szerv, a Közép-Duna-völgyi Környezetvédelmi Felügyelőség igazgatója, Verrasztó Zoltán

elmondta, hogy az első ütemben, november 30-ig kell elkészülnie az úgynevezett feltérítési munkának, valamint a kárelhárítási tervnek. Ezt követően kerülhet sor a tényleges kárelhárításra, amely a szakemberek véleménye szerint még egy esztendőre igénybe vehet igénybe. Tehát ha minden jól megy, jövő év végére pont kerülhet a tököli környezetszennyezés megszüntetésére. A költségek az előzetes számítások szerint 70-75 millió forint-ra rúgnak. Az igazgató úgy fogalmazott, hogy az országnak erre meg kell teremtenie a fedezetet. Az elkészült intézkedési tervet egyébként a dán környezetvédelmi minisztérium szakemberei - akik már előzőleg felajánlották segítségüket - is tanulmányozták, s az abban leírtakkal mindenben egyetértet tek

Tisztul a talajvíz Tökölön

A tököli repülőtér talaj- és talajvíztisztítási munkáit tekintette meg hétfőn Per Stig Moeller dán környezetvédelmi miniszter és magyar kollégája, Keresztes K. Sándor.

Mint ismeretes, a magyar kárelhárítási tevékenységet a dánok 1,2 millió dán korona értékben segítik. A skandináv szakemberek szeptemberben már hozzá is kezdtek a munkákhoz, mégpedig a legkorszerűbb technológiákkal.

A helyszínen bejelentették: a Közép-Duna-völgyi Környezetvédelmi Felügyelőség készülséget rendelt el a Fővárosi Vízművek halásztelki, illetve tököli kútjait veszélyeztető kerozinszennyezés miatt.

A tököli repülőtéren tett látogatást követően a két miniszter sajtótájékoztatót tartott. Ezen a dán miniszter elmondta: azért segítik a kelet-közép-európai országokat, hogy ne maradjanak magukra azokkal a problémákkal, amelyeket az előző rendszer hagyott rájuk. A következő öt évre évente hagytak jóvá e térség ilyen irányú támogatására. Ebből Magyarország mint-

egy évi 10 millió koronára számíthat.

Három hónap telt el a magyar és a dán környezetvédelmi minisztérium kapcsolatfelvétele óta, és máris a gyakorlati megvalósulás szakaszába lépett a hírhedt tököli környezetszennyezés elleni magyar-dán együttműködés. A dán kormány az azóta eltelt időszakban magyar kérésre 1,2 millió dán korona értékű azonnali műszaki segítséget ajánlott föl. Ennek jegyében csaknem fél tucat dán vállalat összehangolt program alapján látott a feladathoz. Nyomában szeptember 25-én megkezdtek a tököli volt szovjet repülőtéren a szennyezett talajvíz tisztítását. A nagyszabású munkában a dánok korszerű tisztítási technológiákkal és berendezésekkel, valamint szakembereikkel vesznek részt. A magyar közreműködő fél több intézmény bevonásával szintén összehangoltan készíti elő és segíti munkájukat.

Magyarosodik Tökölön a szovjet laktanya

Hazánk területét folyamatosan hagyják el a szovjet alakulatok. A Pest megyei települések közül Tökölön június 5-6-án veszik át a Magyar Honvédség képviselői az oroszok által lakott és használt épületeket, objektumokat. Várható, hogy június közepe táján a katonák is elhagyják a főváros közeli községet.

A szovjet laktanyaik továbbí sorsával foglalkozó tárcaközi bizottság legutóbbi ülésén a tököli épületek, valamint a repülőtér hasznosításának ügye is terítékre került. Mint azt Hoffman Pál polgármestertől megtudtuk, elkészült a javaslat, amit majd a bizottság elfogadásra a kormány elé terjeszt. A tervezet tartalmazza, mi kerülhet majd az önkormányzat, a honvédség, illetve a kincstári vagyongykezelő szervezet bir- tokába.

Ami a tököli önkormányzatot illeti, mint már arról korábban hírt adtunk, a polgármesteri hivatal a lakótelepet belterületté nyilvánította. Fel kell készülnünk arra, hogy a község élete jelentősen megváltozzon, ha közel tízezer lakosú lesz a

település. Az önkormányzat igényelte és megkapta a telepén lévő általános iskolát a szovjet katonák gyengédkedőjét - orvosi rendelő lesz belőle -, s a volt magyar parancsnoki épületet ahová várhatóan óvoda és kollégium teleoöl. A tervek szerint postát, polgármesteri raktárt s rendőrállomást is kialakítanak a megüre- sedett épületekben. Térítésmentesen az önkormányzat kezelésében kerül nyolc- van lakás is, de egyelőre még nem született döntés, kinek, milyen formában fogják azokat értékesíteni. Ezenkívül az egemeletes eléggé rossz állapotban lévő épületekből is megkapnak négyet. Előképzésein szerint az egyikben szociális otthon lesz, kettőben a kezdő vállalkozók segítségére úgynevezett inkubátorházat alakítanak ki, a negyedikben pedig a Máltai Szeretetszolgálat helyi szervezete helyezkedhet el.

Ami a repülőteret illeti, az a honvédség kezelésébe kerül, s mint ismeretes, a hasznosítására a Közlekedési Minisztérium új pályázatot ír ki.

H. É.

A SZOVJET CSAPATKIVONÁS VÉGELSZÁMOLÁSA

Elfogadjuk az oroszokkal a nullamegoldást

- Magyarország számára elfogadható az úgynevezett „nullamegoldás” a szovjet csapatkivonás utáni pénzügyi elszámolásban - jelentette ki Annus Antal altábornagy, a Honvédelmi Minisztérium közigazgatási államtitkára lapunknak adott, a honvédelem néhány aktuális kérdéséről szóló nyilatkozatában. Az államtitkár egyébként cáfolta, hogy leköszönni készülne tisztségéből.

A szovjet csapatkivonás utáni hosszúra nyúlt elszámolási vita kilátásairól Annus altábornagy elmondta: várják az orosz fél tárgyalási javaslatait. Magyarország számára elfogadható lenne egy olyan „nullamegoldás”, amelyben mindkét fél kölcsönösen lemondana a másikkal szembeni követeléseiről. Ez ugyan érzékeny veszteségeket is okozna, de másfajta megoldásra nincs esély a jelenlegi helyzetben. A „nulla változatról” tavaly decemberben Moszkvában szóbeli meg egyezés jött létre Antall József miniszterelnök és Borisz Jelcin orosz elnök között, ezt kellene írásos formába önteni. A magyar fél jelenleg az orosz szándékok hivatalos megfogalmazására vár.

A kormány által a közelmúltban elfogadott új biztonságpolitikai koncepció jegyében kidolgozott honvédelmi alapelvekről az államtitkár elmondta,

Archív fotónkon: Antall József és Annus tábarnok a tökői volt szovjet laktanyában

BÁNHALMI JÁNOS FELVÉTELE

hogy az a fegyveres erők alkalmazását csak a *legvégső eszköznek* tekinti. Ezért a konfliktusok *megelőzésére* törekszünk. A magyar fegyveres erőknek nincs előre elhatározott ellenségekük; ellenségnek mindenkor azt tekintjük, aki akként lép fel velünk szemben.

A honvédelem az *együttműködés, a visszatartás és a védelem* hármas alapelvének rugalmas egységén alapul. A regionális és a kétoldalú kapcsolatok ápolása mellett olyan hadsereget kell fenntartanunk, amelynek léte kellő visszatartó erőt jelent a környezetünkben

reálisan feltételezhető agresszióval szemben. E haderőnek végső esetben a tartós védekezésre is képesnek kell lennie.

A fegyveres erők két fő testülete a jövőben is a honvédség és a határőrség lesz - mondta az államtitkár. Utóbbi békeidőben változatlanul a Belügyminisztérium kebelébe tartozna, s csak háború esetén kerülne a honvédség irányítása alá. A hadsereg létszáma nagymértékben függ a meglévő, s csak hosszabb távon felüljutható haditechnika szükségleteitől. Békében 70-90 ezres hadsereggel számol a tervzet, s a cél az,

hogy ezt a létszámot szükség esetén gyorsan lehessen a többszörösére duzzasztani.

Annus altábornagy elmondta: továbbra is érvényben marad az *általános hadkötelezettség* elve. A szárazföldi csapatok három csoportját tervezik létrehozni. Lesznek *gyorsreagálási* csapatok, amelyek képzettsége, harc-készültsége békeidőben is magas szinten van, s amelyeknek állományát egyre inkább a hivatásos és szerződéses katonák alkotják. A második csoportot a *kiképző* csapatok jelentik, míg a harmadik csoportba a *területvédelmi erők* tartoznak. Ez utóbbi kategória - a magyar honvédelemben teljesen újnak számító - békeidőben nem létezik, egységei csak háború esetén szerveződhetnek meg. Az elképzelés lényege, hogy a tartalékosokból álló alakulatok a saját lakóhelyükön látnának el védelmi feladatokat.

A honvédelmi alapelvek kidolgozásával párhuzamosan folyik a csatlakozó jogszabályok előkészítése. Már elkészült az új honvédelmi törvény koncepciója, s dolgoznak a szolgálati törvény tervezetén, valamint az új szolgálati szabályzaton. Az új mozgósítási rendszerre jövő év elejére kell áttérni, az átállás gyorsuló ütemben folyik - mondotta befejezőül a HM közigazgatási államtitkára.

F. K.

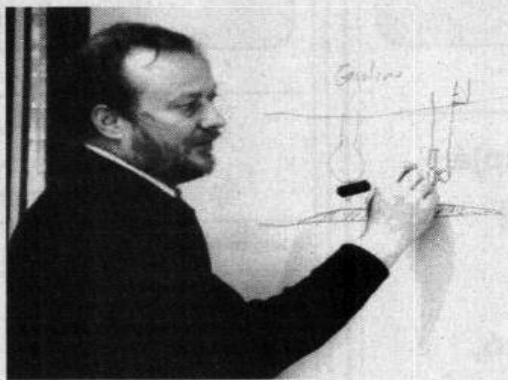
Kétezer köbméter olaj Tökölön

Dán szakemberek féltik vizeinket

Az esküvő délutánján a volt szovjet katonai repülőter, Tököl közelében egy környékbeli lakos elmesélte: „Nem tudják önök, budapestiek, hogy mi ezen a vidéken mennyire tönkrementünk. Az állandó fel- és leszállások olyan zajjal jártak, hogy teljesen kikészültek az idegeink. Egyszer annyira alacsonyan repült az egyik gép, hogy kirohantam a házból, és az ökleimet ráztam feléje, a legválogatottabb káromkodások közepette... Természetesen rám se hederített. Különben is ő volt az úr, én a szolga.”

Tökölön nemcsak az emberek idegeit tették tönkre a szovjetek, hanem a talajvizet is. Pedig Budapest vízellátásának jó része ebből a talajvízből táplálkozik... Erről beszélgettünk dániai utunk alkalmával a Krüger cég igazgatótanácsának két tagjával, Karsten Juliussennel és Paul Erik Sörenssennel abból az apropóból, hogy a közelmúltban - dán pénzből - megpróbálták kiszivattyúzni a tökői olaj egy részét a földből.

Hogyan került az olaj a talajvizbe? A tökői repülőtéren nagyon sok olajtartály volt a földben, és az olaj, sajnos, leszív-

Karsten Juliussen a táblán szemlélteti, mi történt a reptéren

Fotó: Talum Attila

gott a talajvíz szintjére. A dán szakemberek szerint kétezer köbméter olaj került a víz felszínére a repülőter alatt!

Azzal kezdték a munkálatoikat, hogy több helyen lefúrtak és felszivattyúzták az olajat, egy olyan berendezés segítségével, amelyik el tudja választani a víztől, minekutána a vizet visszaforgatja a földbe. Az ily módon nyert olajban csak egy százalék víz van. (A szivattyú hatékonyságára jellemző, hogy az ameri-

kaik is ezt vásárolják. Nota bene: az első igazi szennyvíztisztító üzemet Dániában az 1930-as években szintén a Krüger építette.)

A Krüger cég szakemberei elmondták: nemcsak az a baj, hogy az olaj leszivárgott a talajvíz szintjéig, hanem közben *elárasztotta, beszennyezte* a talajt is. Továbbá: az olajon kívül különböző *vegyszereket* is elástak a földbe, amelynek a tisztítása egy soron következő fázis lenne.

Egyes területeken esetleg csak pár hónapig tart a munka, de valójában át kell mosni a beszennyezett talajrészeket vízzel, és baktériumokat kell a földbe juttatni.

Mindkét dán azon a véleményen van, hogy az idegen területen lévő volt szovjet légibázisok közül a tökői repülőter a legszennyezettebb.

Szegény budapesti ivóvíz-ivók...

A Dán Környezetvédelmi Alap ígéretet tett, hogy a közeljövőben újabb pénzügyi keretet biztosít a tökői munkálatok folytatására, ugyanakkor a Krüger nem akar lemondani arról sem, hogy a többi hazánkban lévő volt szovjet katonai repülőteret megtisztíthassa a szennyezettségtől. Ez azonban - remélhetőleg - a versenytárgyalások eredménye lesz.

A magyarországi környezetvédelmi gondokról szólva Juliussenék úgy vélik: a legnagyobb gond a *víz tisztaságának* biztosítása (a talajszennyeződés miatt) és a veszélyes hulladék kezelése; a harmadik pedig, s itt idézzük őket: „... az önök szép folyóinak tönkretétele...”

(kő)